

Monumentnummer*: 531562

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status **rijksmonument**
Inschrijving register* **12 september 2014**
Kadaster deel/nr **82656/40**

Woonplaats* **Nieuwegein** *Gemeente** **Nieuwegein** *Provincie** **Utrecht**

Locatiennaam **NHW-Batterij a.d. Overeindseweg , Nieuwegein** *Locatieomschrijving*

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kadastraal object*</i>	<i>Appartement aanduiding</i>	<i>Grondperceel</i>
Jutphaas	D			2119
Jutphaas	D			3707
Jutphaas	D			3719
Jutphaas	D			3738
Jutphaas	D			3740
Jutphaas	D			3741
Jutphaas	D			3470
Jutphaas	D			3459
Jutphaas	D			3458
Jutphaas	D			3140
Jutphaas	D			3457
Jutphaas	D			3523
Jutphaas	D			645
Jutphaas	D			2240
Jutphaas	D			3471

Omschrijving**

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Cluster 52. Aardwerken met emplacementen en wal.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

AARDWERKEN MET EMPLACEMENTEN EN WAL als eenvoudige, verdedigbare onderdelen van een speciaal ter bewaking van een inundatiekanaal en een acces opgeworpen werk. Op talrijke plaatsen binnen - veelal op de wallen - en buiten de forten waren opstelplaatsen voor geschut voorbereid. Deze emplacementen (kunnen) dateren uit verschillende perioden en zijn soms ook meerdere malen (her)ingericht. Een groot deel van de opstelplaatsen was in de open lucht gesitueerd en bestond uit niet veel meer dan een geëffend, met gras of hout bedekt platform. De dekking bestond gewoonlijk uit een (lage) eveneens aarden wal of borstwering en traversen, waarin eventueel plaatselijke verlagingen ten behoeve van het geschut waren aangebracht. In een aantal gevallen zijn emplacementen bovenop bomvrije bouwwerken aangelegd en zijn er hellingen (geweest) om de kanonnen met paarden of handkracht omhoog te brengen. Opstelplaatsen kwamen gewoonlijk in (kleine) groepjes voor, waardoor ze als batterij konden functioneren. Veel aarden emplacementen en borstweringen zijn in de loop der tijd verdwenen of moeilijk herkenbaar geworden, maar op een aantal plaatsen zijn ze nog aanwezig of weer herkenbaar (gemaakt). De aardwerken van de twee batterijen aan de Overeindseweg zijn aangelegd vanaf 1871. Batterijen zijn (relatief kleine) opstellingen waarin meerdere stukken geschut in samenhang en vaak in min of meer lineair verband zijn opgesteld; de nog bestaande noordelijke batterij heeft echter het karakter van een klein fort gekregen. Een toegevoegd bomvrij bouwwerk en een 20ste-eeuwse kazemat zijn eveneens door aardwerken gedekt. Het aardwerk omvat nu in hoofdzaak resten van de wal aan de oostzijde van de noordelijke batterij, die zich naar het zuiden voortzet tot aan de Overeindseweg en dito wetering. De zuidelijke batterij is opgeruimd bij de omlegging van het Amsterdam-Rijnkanaal bij de Plofsluis in 1981-1982. De brug en de sluis maken deel uit van de Overeindseweg. Het Inundatiekanaal strekt zich van zuid naar noord uit langs het totale werk en splitst zich hierbij tot een gracht.

Omschrijving

AARDWERKEN MET EMPLACEMENTEN EN WAL, waarvan die van de batterij ongeveer schietspoelvormig zijn en waarvan de hoogteverschillen worden gevormd door dekkingen van bomvrije gebouwen en door resten van emplacementen in de wal aan de oostzijde van het werk. Het noord-zuid gerichte aardwerk verlengt zich aan de zuidzijde tot aan de Overeindseweg. In de aardwerken op de batterij zijn enkele aan drie zijden en bovenop met aarde gedekte bomvrije gebouwen en een mitrailleurkazemat opgenomen.

Waardering

De AARDWERKEN MET EMPLACEMENTEN EN WAL zijn van algemeen belang vanwege:

* Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd en daarna door anderen gedurende meer dan 125 jaar is versterkt en verbeterd.

* Architectuurhistorische waarden, in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op: a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de eeuw), b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (19de en 20ste eeuw), c. het systeem van 'levende' veldversterking in de diepte (20ste eeuw).

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het betreft hier een onderdeel dat in hoofdzaak dateert uit de jaren 1871-1873, maar daarna is verbeterd en uitgebreid en het is een voorbeeld van een voor defensieve doeleinden ingericht aardwerk ter afsluiting en verdediging van een acces en een inundatiekanaal.

- * Ensemblewaarden en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex en vanwege de tamelijk gave relatie met het schootsveld.
- * Het onderdeel is vrij zeldzaam omdat het als de helft van een overwegend aarden aanleg nog steeds een goed voorbeeld is van een voor defensieve doeleinden ingericht aardwerk ter afsluiting en verdediging van een acces en van een inundatiekanaal.
- * Het onderdeel is redelijk goed bewaard omdat de meeste ertoe behorende onderdelen in herkenbare vorm aanwezig zijn en de toenmalige reden voor aanleg nog goed uit de context afleesbaar is.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Bomvrij militair object

Functie